

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۵/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۶/۳۰

بررسی گذران اوقات فراغت سالمندان (مطالعه تطبیقی منطقه ۳ و ۵ اصفهان)

دکتر حمیدرضا وارثی

استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه اصفهان

دکتر حسن بیک محمدی

دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه اصفهان

شیوا قنبریان

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا-برنامه ریزی توریسم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

چکیده:

وجود تفاوت در سلايق و نیازهای فراغتی سالمندان دو منطقه و اولویت انتخاب مکان‌های فراغتی و مقایسه آن در دو منطقه از آزمون همبستگی من-ویتنی (آزمون U) استفاده شده است. در واقع از این آزمون برای مقایسه میانگین دو یا چند جامعه استفاده می‌شود. با عنایت به نتایج حاصل از پژوهش وجود تفاوت در میان نیازها و سلیقه‌های فراغتی سالمندان دو منطقه و تفاوت در این مورد که در زمان فراغت بیشتر مایل به استفاده از چه مکان‌هایی می‌باشند تأیید گردید. در نتیجه پیچیدن نسخه‌ای واحد و یکسان برای همه مناطق شهری در زمینه تأمین اوقات فراغت شهروندان چه در تهیه برنامه‌هایی خاص و چه جهت تأسیس و احداث مکان‌های جدید و حتی نوع مکان‌ها کار بهبوده‌ای می‌باشد.

کلمات کلیدی: اوقات فراغت، سالمندان، نیازهای فراغتی،

مطالعه تطبیقی، منطقه ۳ و ۵.

۱- مقدمه:

با ورود به هزاره جدید، سالمندی به یک مسئله عمده جمعیت شناختی و اجتماعی تبدیل شده است. در آغاز قرن بیستم امید

جامعه‌شناسان معتقدند فراغت واقعی است کاملاً تازه که با جامعه صنعتی و پدیده شهرنشینی به وجود آمده است و آن را نمی‌توان با بیکاری قرون گذشته مقایسه نمود. در عین حال جمعیت دنیا در حال سالخورده شدن است، که کشور ما نیز در این دو دهه اخیر همپای جمعیت دنیا به سمت و سوی سالخورده شدن پیش رفته است. سالمندان در این مقطع از زندگی خود دارای بیشترین زمان آزاد و اوقات فراغت می‌باشند. هدف در این پژوهش بررسی وجود یا عدم وجود تفاوت نیازهای فراغتی و انتخاب نوع مکان جهت گذران اوقات فراغت در بین سالمندان دو منطقه ۳ و ۵ شهر اصفهان با توجه به دارا بودن بافت جمعیتی متفاوت از نظر پایگاه اجتماعی و فرهنگی است. در این تحقیق از روش مطالعات توصیفی-تحلیلی استفاده شده و جامعه آماری مورد نظر، سالمندان مناطق ۳ و ۵ شهر اصفهان می‌باشند. حجم نمونه به وسیله روش کوکران و بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ و به تفکیک مناطق شهری جدید اصفهان (۱۴ منطقه) که توسط معاونت برنامه ریزی استانداری اصفهان بروز شده بود، به دست آمد. جهت بررسی وجود یا عدم

علاوه بر این افراد سالمند و بازنشستگان به نحو فزاینده‌ایی فراغت را بیش از کار، کانون زندگی خود به شمار می‌آورند. تحقیق و مطالعه پیرامون وضعیت زندگی افراد سالمند و نقش فعالیت‌های فراغتی در گذران اوقات فراغت آنان و همچنین پرداختن به میزان مکان‌های موجود در نزدیکی محل زندگی آنها همراه با بررسی خدمات و امکانات موجود با توجه به ویژگی‌های جسمانی و روانی آنان بسیار اندک می‌باشد. به نظر می‌رسد یکی از عواملی که باعث این امر شده است نگرشی است که عنوان می‌شود: حساسیت و اهمیت اوقات فراغت صرفاً مخصوص جوانان، نوجوانان در جامعه می‌باشد. از دیدگاه این گونه افراد جوانان بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی و انحرافات قرار دارند و لذا بیشتر سرمایه گذاری فراغتی و برنامه ریزی‌ها می‌بایست برای جوانان باشد. در حالی که در بسیاری از جوامع توسعه یافته که توانسته‌اند رشد بی‌رویه جمعیت را کنترل کنند، درصد افراد سالمند روبه افزایش است. لذا موضوع بررسی اوقات فراغت و نقش فعالیت‌های مفرح برای سالمندان کانون توجه محققان و برنامه ریزان آنان قرار گرفته است.

اوقات فراغت صرفاً به یک سن یا جنس یا وضعیت خاص محدود نمی‌شود و همه ی افراد و اقشار جامعه در طی روز و سال، زمانی را برای فراغت نیاز دارند. با در نظر گرفتن این مورد که با توجه به ویژگی‌های سنی، جسمی، شغلی و تحصیلی فعالیت‌هایی که هر یک از افراد در اوقات فراغت انجام می‌دهند با یکدیگر متفاوت است، می‌توان به این نکته پی برد که هر یک از پارامترهای یاد شده به امکانات و برنامه‌های ویژه‌ای جهت گذران اوقات فراغت خویش احتیاج دارند و برنامه‌ای ثابت و کلی برای همه گروهها، به هیچ وجه پاسخگوی نیازهای همه اقشار جامعه نخواهد بود. پیرشدن جمعیت به ویژه جمعیت کهنسالان، برای تمامی کشورهایی که خواستار فراهم آوردن امنیت و رفاه برای تعداد روبه رشد افراد سالمند خود هستند، یک چالش واقعی محسوب می‌شود. (نولان^۱، ۱۹۹۴: ۱۳۳) بدیهی است که بررسی نیازها پیش

به زندگی در ثروتمندترین کشورها بیش از ۵۰ سال نبود، در صورتی که امروزه این رقم به ۷۵ سال رسیده است. طبق برآورد سازمان جهانی بهداشت در کشورهای در حال توسعه جمعیت سالمندان در طی ۵۰ سال آینده ۹ برابر افزایش خواهد یافت و در کشورهای توسعه یافته نیز جمعیت سالمندان پیر یعنی افراد ۶۵ ساله و بیشتر بالاترین رشد را خواهد داشت. (مداح، ۱۳۸۸: ۵۹۸)

جمعیت دنیا به سرعت در حال سالخورده شدن است و بخش بزرگی از این تغییر در قرن اول هزاره سوم و در کشورهای در حال توسعه در حال شکل گیری است. طبق پیش بینی‌های بخش جمعیت سازمان ملل متحد نسبت جمعیت سالمند در جهان از حدود ۱۰/۵ درصد در سال ۲۰۰۷ به حدود ۲۱/۸ درصد در سال ۲۰۵۰ افزایش خواهد یافت. ایران نیز، اگرچه در این راه نسبت به کشورهای مثل چین و کره متأخر محسوب می‌شود (سازمان ملل متحد، ۲۰۰۶) اما در پی تغییرات وسیع و سریع دموگرافیک طی دو دهه اخیر به سرعت به سمت سالخوردگی پیش می‌رود.

سالمندی پدیده‌ای است که می‌توان آن را مرحله‌ای از سیر طبیعی زندگی انسان انگاشت. فرآیندی که برای همه افراد پیش می‌آید و از آن گریزی نیست چرا که پیری فرآیند تغییرات طبیعی ناشی از گذشت زمان است که با تولد آغاز و در طول زندگی ادامه می‌یابد. در بسیاری از برآوردهای آماری ۶۵ سالگی بعنوان یک مرز مشخص کننده در نظر گرفته می‌شود. در کشور ما نیز براساس سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن گروه سنی ۶۵ سال به بالا را گروه سنی سالمند در نظر می‌گیرند. از دلایل ضرورت و اهمیت بررسی وضعیت سالمندان آن است که این افراد با توجه به رویدادهایی مانند پایان دوران اشتغال و بازنشستگی، احساس تنهایی، طردشدگی و همچنین فشار ناشی از صنعتی شدن جوامع که به جدایی عاطفی و روانی افراد منجر می‌شود، در معرض خطرات فزاینده‌ای قرار دارند. (اعزازی، ۱۳۷۶: ۶۳)

۳- هدف:

با توجه به اینکه سالمندان جامعه به عنوان بخشی از جامعه با بیشترین وقت فراغت نیاز مبرم به برنامه‌ریزی دقیق جهت گذران اوقات فراغت دارند، قسمت عمده این برنامه‌ریزی خود را در بُعد فضاها و مکان‌ها به ویژه مکان‌های شهری به دلیل مشکلات خاص شهرنشینی نشان می‌دهد. پیش از هر برنامه‌ریزی به‌دست آوردن شناخت و آگاهی از خصوصیات و خواسته‌های جامعه‌ی هدف ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش سعی شده به وجود یا عدم وجود تفاوت در نیازهای فراغتی سالمندان دو منطقه ۳ و ۵ شهر اصفهان با توجه به دارا بودن بافت جمعیتی متفاوت از نظر پایگاه اجتماعی پرداخته شود.

۴- فرضیه:

نیازهای فراغتی و انتخاب نوع مکان جهت گذران اوقات فراغت سالمندان دو منطقه با یکدیگر متفاوت می‌باشد.

۵- قلمرو پژوهش:

منطقه ۳: این منطقه از سمت شمال به خیابان سروش و آیت‌الله مدرس، از سمت جنوب به رودخانه زاینده‌رود، از سمت شرق به خیابان بزرگمهر و از سمت غرب به خیابان چهارباغ عباسی محدود می‌شود. مساحت کل این منطقه براساس آمار وضع موجود طرح بازنگری در سال ۱۳۸۷ برابر ۱۱۸۰/۹ هکتار و جمعیت این منطقه ۱۱۱۸۱۶ نفر می‌باشد. تراکم (نفر در هکتار) در این منطقه برابر با ۸۸/۲ می‌باشد.

منطقه ۵: این منطقه از سمت شمال به خیابان بوستان ملت، از سمت جنوب به بزرگراه شهید اقارب پرست، از سمت شرق به خیابان چهارباغ بالا و از سمت شمال غربی به خیابان حبیب‌اللهی و از غرب به خیابان شهید میثمی محدود می‌شود. مساحت کل این منطقه بر اساس آمار وضع موجود طرح بازنگری در سال ۱۳۸۷ برابر ۱۵۴۹/۲ هکتار و با احتساب اراضی نظامی به ۲۰۱۶/۷ هکتار می‌رسد. جمعیت این منطقه ۱۴۲۰۰۰ نفر می‌باشد. تراکم (نفر در هکتار) در این منطقه برابر ۷۰ می‌باشد.

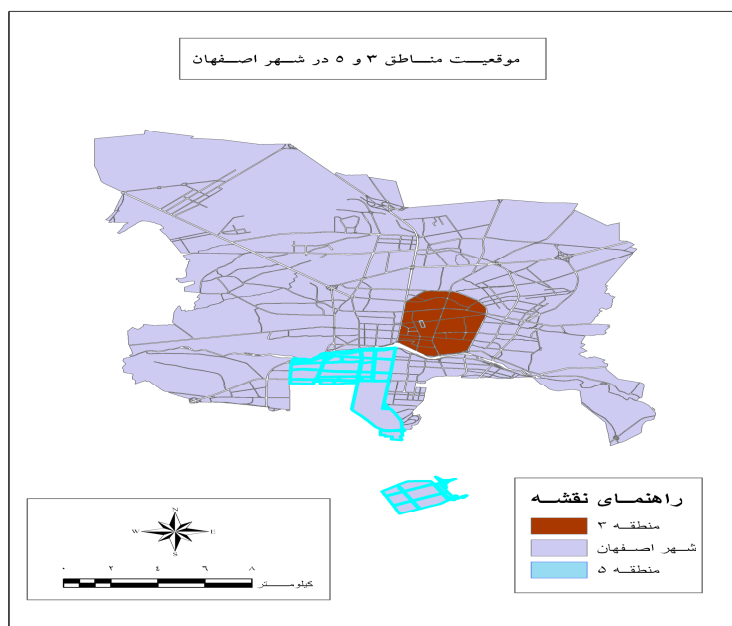
درآمدی ضروری برای تعیین خدمات مورد نیاز سالمندان، شناسایی اولویت‌ها و استفاده بهینه از نظرات آنان می‌باشد. بنابراین شناخت وضعیت و بررسی نیازها را باید اولین مرحله فرآیندی دانست که شامل برنامه‌ریزی خدمات و اجرا و ارزشیابی آن است. (راپ^۲، ۱۹۹۹: ۲۵)

۲- پیشینه تحقیق:

لئونگ هوین (۲۰۰۸) در مقاله‌ای تحت عنوان میزان محدودیت فراغتی و تفریحی افراد سالمند بازنشسته آورده با افزایش استانداردهای زندگی افراد دغدغه‌ی بیشتری نسبت به کیفیت زندگی خود دارند. سالمند پویا حین زمان تفریح کیفیت زندگی بهتری خواهد داشت. افزایش مشارکت در فعالیت‌های تفریحی و استفاده از مکان‌های فراغتی خارج منزل باعث افزایش امید به زندگی، بهبود وضعیت سلامت می‌شود و گسترش بازنشستگی زود هنگام بدین معنی خواهد بود که فعالیت‌های تفریحی دارای اهمیت بسیار در کیفیت زندگی در سنین پیری و سالمندی می‌باشد. (لئونگ هوین^۳، ۲۰۰۸)

علی زارعی و شهین قربانی (۱۳۸۶) در مقاله خود با عنوان نیازهای اوقات فراغت سالمندان شهرستان قزوین با توزیع پرسشنامه بصورت تصادفی بین سالمندان در پارک‌های عمومی شهرستان قزوین به بررسی نیازهای فراغتی آنان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که از بین برنامه‌های فراغتی سالمندان نمایش فیلم، برنامه‌های ورزشی و هنری بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است. در کل نگرش سالمندان به ورزش بسیار مثبت ارزیابی شده است. (زارعی، ۱۳۸۶)

شهناز نعمتی دهکردی (۱۳۸۶) در مقاله‌ای با عنوان تأثیر خاطره‌گویی گروهی بر کیفیت زندگی سالمندان به این نتیجه رسید که خاطره‌گویی گروهی بر کیفیت زندگی سالمندان مؤثر است. لذا این تکنیک را به طور آسان، ارزان و قابل اجرا می‌توان در تمام مراکز نگهداری سالمندان، یا در منزل یا در مکان‌های مخصوص گذران اوقات روزانه آنان به کار برد. (نعمتی دهکردی، ۱۳۸۶)

مأخذ: معاونت فناوری و اطلاعات آمار شهرداری (فاوا)

۶- روش تحقیق:

سپس به دلیل اینکه جمعیت سالمند در هر دو منطقه به صورت مساوی نبود، با انجام عملیات نسبت گیری (نسبت به جمعیت سالمند هر منطقه) حجم نمونه برای هر کدام از مناطق تخمین زده شد. بطور کلی ۳۷۷ نفر حجم نمونه از میان سالمندان ساکن در دو منطقه به روش نمونه گیری تصادفی مورد پرسشگری قرار گرفتند.

ابزار پژوهش، پرسشنامه «بررسی نیازها و سلايق فراغتی سالمندان» بود که طراحی آن براساس انجام مطالعه کتب و مقالات و مصاحبه باز با تعدادی از سالمندان که از روابط عمومی بالایی برخوردار بودند صورت گرفت. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظرات صاحب نظران و پایانی آن به وسیله ضریب آلفای کرونباخ تعیین و تأیید شد. ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۶ بود که نشان دهنده پایایی خوب و مناسب بودن ابزار برای گردآوری داده‌ها بود.

در ابتدای پرسشنامه سئوالات توصیفی مبنی بر سن، جنس، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، نوع شغل پیش از سالمندی، نوع منزل و میزان درآمد مورد سؤال قرار گرفت. در ادامه با توجه به فضاهای گذران اوقات فراغت موجود در شهر، آن دسته از فعالیت‌ها و مکان‌هایی که جهت سالمندان مناسب‌تر

در این پژوهش از روش مطالعات توصیفی_تحلیلی استفاده شده است. جامعه آماری مورد نظر سالمندان دو منطقه ۳ و ۵ شهر اصفهان می‌باشد. منطقه ۳ به دلیل وجود بافت جمعیتی و کالبدی عمدتاً سنتی آن و منطقه ۵ به جهت دارا بودن بافت جمعیتی و کالبدی تقریباً غیر سنتی، به عنوان محیط پژوهش انتخاب گردیدند. جمعیت مورد بررسی شامل سالمندان بالای ۶۵ سال ساکن در دو منطقه فوق بودند. حجم نمونه مناطق به وسیله روش کوکران و بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ و به تفکیک مناطق شهری جدید اصفهان که به وسیله معاونت برنامه ریزی استانداری اصفهان انجام شده بود، بدست آمد.

جدول (۱): تعداد سالمندان ساکن در دو منطقه، سال ۱۳۸۵

منطقه شهری	گروه سنی	مرد	زن	کل
۳	بالای ۶۵ سال	۴۹۹۸	۵۲۲۷	۱۰۲۲۵
۵	بالای ۶۵ سال	۴۳۳۹	۳۹۷۳	۸۳۱۲
کل دو منطقه	بالای ۶۵ سال	۹۳۳۷	۹۲۰۰	۱۸۵۳۷

مأخذ: معاونت برنامه ریزی استانداری اصفهان

برحسب میزان درآمد از آنجایی که گزینه مربوط به درآمد ۸۰۰ هزار تومان به بالا را در منطقه ۳ کسی انتخاب نمود ولی در منطقه ۵ اصفهان ۲۰/۱٪ این سطح درآمد را پاسخگو بودند از وضعیت درآمد بهتری برخوردار می باشند.

از نقطه نظر نوع منزل محل سکونت در منطقه ۳ اصفهان ۹۱/۵٪ دارای منزل ویلایی و ۸/۵٪ در منزل آپارتمانی سکونت داشتند در حالیکه در منطقه ۵ به دلیل بافت جدیدتر شهری و افزایش آپارتمان سازی ۴۹/۱٪ دارای منزل ویلایی و ۵۰/۹٪ در آپارتمان سکونت داشتند.

در جداول ذیل میزان پاسخگویی سالمندان به هر کدام از گویه‌های مربوط به متغیرهای فراغتی آمده است تا به وسیله آن شناخت ابتدائی نسبت به نیازها و سلیقه‌های فراغتی سالمندان دو منطقه بدست آید.

براساس داده‌های جدول شماره (۲) با توجه به اینکه در کل دو منطقه ۷۵/۹ درصد گزینه «اصلاً» را انتخاب نمودند، نتیجتاً سالمندان هر دو منطقه علاقه به رفتن به قهوه‌خانه نداشتند و دلیل اصلی آن را نامناسب بودن محیط آن بیان نمودند.

با توجه به جدول شماره (۲) میزان علاقه به مطالعه در سالمندان منطقه ۵ بیش از سالمندان منطقه ۳ اصفهان می باشد. بر اساس داده‌های جدول شماره (۴) میزان و درصد علاقه سالمندان منطقه ۵ به انجام فعالیت‌های ورزشی بیشتر از سالمندان منطقه ۳ می باشد.

با توجه به جدول شماره (۵) در هر دو منطقه میزان علاقه سالمندان به استفاده از مجموعه و مراکز ورزشی جهت انجام فعالیت‌های ورزشی دارای درصد فراوانی بیشتری در بین طیف «متوسط» تا «اصلاً» می باشد.

همانطور که از جدول شماره (۶) به دست می آید میزان و درصد علاقه سالمندان منطقه ۳ به استفاده از اماکن مذهبی به مراتب بیشتر از سالمندان منطقه ۵ می باشد.

می باشد انتخاب و براساس سئوالات بسته از نوع طیفی، «بسیار زیاد» تا «بسیار کم» و «اصلاً» مورد پرسش قرار گرفت. مکان‌های مورد سئوال به پارک و فضای سبز، مکان‌های فرهنگی مانند سینما، تئاتر، موزه، فرهنگسرا و کتابخانه، مجموعه‌های ورزشی، اماکن مذهبی، چایخانه و فعالیت‌ها به اموری مانند مطالعه کردن و ورزش تقسیم‌بندی گردید.

برای بررسی اولویت مکان‌های فراغتی و مقایسه آن در دو منطقه از آزمون همبستگی من-ویتنی (آزمون U) استفاده شده است. در واقع از این آزمون برای مقایسه میانگین دو یا چند جامعه استفاده می شود. ماحصل استفاده از این آزمون دو جدول خروجی می باشد. در جدول اول معنی دار بودن رابطه بین تفاوت نیازهای فراغتی و انتخاب نوع مکان جهت گذران اوقات فراغت بین سالمندان دو منطقه را بازگو می نماید، بدین معنی اگر تفاوت بین دو جامعه وجود داشته باشد sig (سطح معناداری) در متغیرها باید کمتر از ۰/۰۵ ($p < 0.05$) باشد. در جدول دوم متوسط و جمع ارزش هر متغیر مشخص می شود که با توجه به اولویت متغیرها، رتبه آنها مشخص می گردد.

۷- یافته‌ها:

در هر دو منطقه مورد بررسی گروه سنی ۶۵ تا ۷۴ سال حائز اکثریت هستند. برحسب جنسیت در هر دو منطقه بطور کلی ۶۶٪ مردان و ۳۴٪ زنان مورد پرسشگری قرار گرفتند، که بازم نتیجه حضور بیشتر مردان در سطح جامعه می باشد. از نظر میزان تحصیلات سالمندان منطقه ۳ با دارا بودن ۸۲/۱٪ کم سواد و بیسواد نسبت به سالمندان منطقه ۵ با داشتن ۴۹/۱٪ در وضعیت پایین تری قرار داشتند.

از نقطه نظر وضعیت تأهل در منطقه ۸۰٪ متأهل و بقیه مجرد و در منطقه ۳، ۸۹/۶٪ متأهل و مابقی مجرد بودند.

طیف نوع شغل سالمندان پیش از دوران سالمندی در منطقه ۵ به ترتیب کارمند، آزاد و کارگر بود در حالیکه در سالمندان منطقه ۳ به ترتیب آزاد، کارگر و کارمند بودند.

جدول (۲): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه به استفاده از قهوه خانه

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا			
100%	.0%	.0%	2.8%	4.7%	7.5%	84.9%	درصد فراوانی	۳	منطقه
100%	3.0%	1.2%	4.2%	13.9%	13.3%	64.2%	درصد فراوانی	۵	
100%	1.3%	.5%	3.4%	8.8%	10.1%	75.9%	درصد کل فراوانی		جمع

جدول (۳): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه به مطالعه

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا			
100%	6.6%	6.6%	17.9%	19.8%	11.3%	37.7%	درصد فراوانی	۳	منطقه
100%	23.6%	27.9%	14.5%	7.9%	10.9%	15.2%	درصد فراوانی	۵	
100%	14.1%	15.9%	16.4%	14.6%	11.1%	27.9%	درصد کل فراوانی		جمع

جدول (۴): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه به انجام فعالیت‌های ورزشی

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا			
100%	1.9%	10.4%	33.0%	29.2%	11.3%	14.2%	درصد فراوانی	۳	منطقه
100%	4.8%	31.5%	18.2%	18.2%	23.0%	4.2%	درصد فراوانی	۵	
100%	3.2%	19.6%	26.5%	24.4%	16.4%	9.8%	درصد کل فراوانی		جمع

جدول (۵): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه به استفاده از مجموعه‌های ورزشی

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا			
100%	.0%	6.6%	10.4%	8.5%	28.3%	46.2%	درصد فراوانی	۳	منطقه
100%	1.2%	9.7%	17.0%	16.4%	27.9%	27.9%	درصد فراوانی	۵	
100%	.5%	8.0%	13.3%	11.9%	28.1%	38.2%	درصد کل فراوانی		جمع

جدول (۶): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه رفتن به مکان مذهبی

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا			
100%	27.4%	55.7%	8.5%	6.6%	1.9%	.0%	درصد فراوانی	۳	منطقه
100%	15.2%	9.7%	26.7%	9.1%	23.0%	16.4%	درصد فراوانی	۵	
100%	22.0%	35.5%	16.4%	7.7%	11.1%	7.2%	درصد کل فراوانی		جمع

لیکن در مقام مقایسه درصد علاقه در بین سالمندان منطقه ۵ کمی بیشتر از سالمندان منطقه ۳ می‌باشد. با توجه به جدول (۹) میزان علاقه سالمندان منطقه ۳ جهت رفتن به تئاتر اندکی نسبت به سالمندان منطقه ۵ بیشتر می‌باشد.

براساس جدول (۷) میزان علاقه سالمندان هر دو منطقه به استفاده از فرهنگسرا در اوقات فراغتشان پایین می‌باشد، لیکن در مقام مقایسه درصد علاقه در بین سالمندان منطقه ۵ کمی بیشتر از سالمندان منطقه ۳ می‌باشد. براساس جدول (۸) میزان علاقه سالمندان هر دو منطقه به استفاده از کتابخانه پایین بوده،

جدول (۷): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه رفتن به فرهنگسرا

جمع	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا			
100%	2.8%	1.9%	5.7%	20.8%	68.9%	درصد فراوانی	۳	منطقه
100%	2.5%	21.1%	15.5%	28.0%	32.9%	درصد فراوانی	۵	
100%	2.7%	10.2%	9.9%	23.9%	53.4%	درصد کل فراوانی		جمع

جدول (۸): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه به استفاده از کتابخانه

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا		
100%	2.8%	.0%	2.8%	8.5%	7.5%	78.3%	درصد فراوانی	۳ منطقه
100%	1.2%	2.4%	10.3%	16.4%	16.4%	53.3%	درصد فراوانی	۵
100%	2.1%	1.1%	6.1%	11.9%	11.4%	67.4%	درصد کل فراوانی	جمع

جدول (۹): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه رفتن به تئاتر

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا		
100%	2.8%	14.2%	8.5%	13.2%	13.2%	48.1%	درصد فراوانی	۳ منطقه
100%	.0%	6.7%	16.4%	12.1%	20.6%	44.2%	درصد فراوانی	۵
100%	1.6%	10.9%	11.9%	12.7%	16.4%	46.4%	درصد کل فراوانی	جمع

جدول (۱۰): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه رفتن به سینما

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا		
100%	.0%	.0%	5.7%	.0%	18.9%	75.5%	درصد فراوانی	۳ منطقه
100%	3.0%	5.5%	21.2%	8.5%	19.4%	42.4%	درصد فراوانی	۵
100%	1.3%	2.4%	12.5%	3.7%	19.1%	61.0%	درصد کل فراوانی	جمع

همانطور که از جدول (۱۰) به دست می آید درصد فراوانی رفتن به سینما در بین سالمندان منطقه ۵ بیش از سالمندان منطقه ۳ می باشد. بر اساس جدول (۱۱) میزان علاقه جهت رفتن به موزه در بین سالمندان هر دو منطقه تفاوت چندانی با یکدیگر ندارد. همانطور که از جدول (۱۲) برمی آید میل رفتن به پارک و استفاده از فضای سبز در بین سالمندان منطقه ۵ بیش از سالمندان منطقه ۳ می باشد.

جدول (۱۱): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه رفتن به موزه

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا		
100%	5.7%	18.9%	34.9%	22.6%	7.5%	10.4%	درصد فراوانی	۳
100%	6.7%	22.7%	20.2%	18.4%	18.4%	13.5%	درصد فراوانی	۵
100%	6.1%	20.5%	28.5%	20.8%	12.3%	11.7%	درصد کل فراوانی	جمع

جدول (۱۲): توزیع درصد فراوانی میزان علاقه استفاده از پارک ها

جمع	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	اصلا		
100%	0.0%	4.7%	70.8%	22.6%	1.9%	0.0%	درصد فراوانی	۳
100%	3.6%	43.0%	33.3%	12.7%	3.0%	4.2%	درصد فراوانی	۵
100%	1.6%	21.5%	54.4%	18.3%	2.4%	1.9%	درصد کل فراوانی	جمع

جدول (۱۳): ضریب همبستگی و سطح معنی داری متغیرهای فراغتی سالمندان دو منطقه

متغیر فراغتی	رفتن به قهوه خانه	انجام فعالیت های ورزشی	استفاده از مجموعه های ورزشی	رفتن به اماکن مذهبی	استفاده از فرهنگسرا	رفتن به موزه
Z	-۴/۷۷	-۳/۱۴	-۴/۰۸	-۹/۸۰	-۷/۴۸	-۱/۲۷
Sig	/۰۰	/۰۰	/۰۰	/۰۰	/۰۰	۰/۲۰
متغیر فراغتی	مطالعه کردن	استفاده از کتابخانه	رفتن به تئاتر	رفتن به سینما	رفتن به پارک	
Z	-۷/۳۱	-۵/۰۰	-۰/۳۴	-۷/۴۶	-۶/۳۷	
Sig	/۰۰	/۰۰	۰/۷۴	/۰۰	/۰۰	

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان

۸- آزمون فرضیه:

فراغتی سالمندان دو منطقه شهری ۳ و ۵ وجود دارد. (جدول

شماره ۱۳) جهت آزمون فرضیه و تأیید وجود یا عدم وجود تفاوت در هر کدام از متغیرهای فراغتی سالمندان دو منطقه ۳ و ۵ از آزمون همبستگی من-ویتی (آزمون U) استفاده شد. با توجه به اینکه در همه متغیرها به جزء رفتن به تئاتر و رفتن به موزه سطح معنی داری کمتر از (۰/۰۵) و از آنجا که این رقم کوچکتر از آلفای مورد نظر (۰/۰۵) می باشد، فرض H_0 (به غیر از دو مورد فوق) رد و فرضیه پژوهش در بقیه متغیرها تأیید می شود. ضریب همبستگی نیز در متغیرهای مختلف قابل مشاهده است، که یک همبستگی معکوس در همه متغیرها موجود می باشد. بنابراین، می توان نتیجه گرفت تفاوت در سلیقه و نیازهای

فراغتی سالمندان دو منطقه شهری ۳ و ۵ وجود دارد. (جدول شماره ۱۳) برای بررسی اولویت فعالیت ها و مکان های فراغتی مورد نظر سالمندان و مقایسه آن در دو منطقه با هم از آزمون همبستگی من-ویتی (آزمون U) استفاده شد. با توجه به جدول (۱۴) متوسط و جمع ارزش هر متغیر مشخص شد، که با توجه به اولویت متغیرها رتبه های آنان به تفکیک هر منطقه مشخص گردید. بر اساس رتبه های بدست آمده اولویت های فراغتی سالمندان منطقه ۳، رفتن به مکان های مذهبی اولین اولویت و رفتن به فرهنگسرا و مطالعه نمودن آخرین اولویت های آنان را تشکیل می دهد.

اکولوژیکی و جدایی‌گزینی ناخواسته در سطح شهر و یا شهرها، تفاوت در علایق و نیازهای فراغتی کاملاً مشهود می‌باشد و برنامه‌ریزی یکسان و واحد در سطح شهر جهت ایجاد مکان‌های گذران اوقات فراغت چه برای قشر خاص مانند سالمندان و چه برای بقیه اقشار جامعه کار شایسته‌ایی به نظر نمی‌رسد.

در بین سالمندان منطقه ۵، مطالعه نمودن، رفتن به فرهنگسرا، سینما و پارک اولویت‌های فراغتی ابتدایی سالمندان و رفتن به مکان‌های مذهبی جزء اولویت آخر آنان بوده است. در جدول (۱۴) اولویت‌بندی سلیق فراغتی سالمندان هر دو منطقه بطور کامل مشاهده می‌شود. همانطور که از اطلاعات موجود در جدول مشخص می‌باشد با توجه به تفاوت

جدول (۱۴): جمع ارزش‌ها و رتبه بندی فراغتی سالمندان دو منطقه

رتبه	جمع ارزش	متوسط ارزش	منطقه	متغیر
۵	۳۶۳۱۲	۱۷۱	۳	رفتن به قهوه خانه
۷	۳۴۹۴۱	۲۱۲	۵	
۴	۳۶۸۵۳	۱۷۴	۳	انجام فعالیت‌های ورزشی
۸	۳۴۴۰۰	۲۰۸	۵	
۶	۳۵۹۶۷	۱۷۰	۳	استفاده از مجموعه‌های ورزشی
۶	۳۵۲۸۶	۲۱۴	۵	
۱	۵۰۰۳۴	۲۳۶	۳	رفتن به مکان‌های مذهبی
۱۱	۲۱۲۱۹	۱۲۹	۵	
۱۰	۳۲۶۰۹	۱۵۴	۳	رفتن به فرهنگسرا مراجعه
۲	۳۷۱۴۲	۲۳۱	۵	
۱۱	۳۲۵۳۶	۱۵۳	۳	مطالعه کردن
۱	۳۸۷۱۷	۲۳۵	۵	
۷	۳۵۷۰۶	۱۶۸	۳	استفاده از کتابخانه
۵	۳۵۵۴۷	۲۱۵	۵	
۳	۴۰۴۰۱	۱۹۱	۳	رفتن به تئاتر
۹	۳۰۸۵۲	۱۸۷	۵	
۹	۳۳۲۲۰	۱۵۷	۳	رفتن به سینما
۳	۳۸۰۳۳	۲۳۱	۵	
۸	۳۴۰۰۶	۱۶۰	۳	رفتن به پارک و فضای سبز
۴	۳۷۲۴۷	۲۲۶	۵	
۲	۴۱۱۴۷	۱۹۴	۳	رفتن به موزه
۱۰	۲۹۳۵۳	۱۸۰	۵	

مأخذ: مطالعات میدانی نگارندگان

۹- جمع بندی و نتیجه گیری:

مناطق شهری در زمینه تأمین اوقات فراغت شهروندان چه در تهیه برنامه‌هایی خاص و چه جهت تأسیس و احداث مکان‌های جدید و حتی نوع مکان‌ها، کار شایسته‌ای نمی‌باشد.

در طی فرضیه این تحقیق و آزمون آن به دنبال پی بردن به این نکته بودیم که پیچیدن نسخه‌ای واحد و یکسان برای همه

منابع

- ۱- اعزازی، ش، ۱۳۷۶، جامعه شناسی خانواده با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، تهران، انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.
- ۲- آمارنامه شهر اصفهان سال ۱۳۸۷، معاونت برنامه ریزی، پژوهش و فناوری اطلاعات، اداره آمار و تحلیل اطلاعات، چاپ اول، تاریخ انتشار: دی ماه ۱۳۸۸.
- ۳- زارعی، ع، قربانی، ش، ۱۳۸۶، "نیازهای اوقات فراغت سالمندان شهرستان قزوین"، مجله سالمند ایرانی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، سال دوم، شماره سوم، صفحه ۱۹۰، بهار.
- ۴- معاونت برنامه ریزی استانداری اصفهان، واحد اطلاعات و آمار.
- ۵- مداح، س ب، ۱۳۸۸، وضعیت فعالیت‌های اجتماعی و نحوه گذران اوقات فراغت در سالمندان ایران و سوئد، مجله سالمند ایران، سال سوم، شماره هشتم، تابستان.
- ۶- نعمتی دهکردی، ش، دشت بزرگی، بهمن، پاک سرشت، سیروس، راسخ، عبدالرحمن، ۱۳۸۶، "تأثیر خاطره گویی گروهی بر کیفیت زندگی سالمندان"، مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، دوره نهم، شماره چهارم، صفحه ۷۵، زمستان.
- 7- United Nation ,World population Prospects, 2006 Revision Population Database, New York, (2006), <http://esa.un.org>
- 8- Nolan M. Geriatric nursing: an idea whose time has gone, journal of Advanced Nursing. 1994, pp 133-137.
- 9- Rap s, Reynolds D. principle of Geriatric Medicine and Gerontology: Families, Social Support and care-giving. 4 th eds. McGraw – Hill co, 1999.
- 10- Leung Ho Yin, The Perceived Leisure Constraints of Retired Elderly People, Physical Education and Recreation Management (Honours), Hong Kong Baptist University, pp 10-12 ,(2008).
- 10- www.Sci.ir، سایت مرکز آمار ایران،

سازمان‌های متولی این امور موظفند با توجه به وجود این تفاوت‌ها در بین سلاقی شهروندان پیش از هر برنامه‌ریزی به شناسایی خواسته‌ها و تمایلات غالب جامعه هدف خود توجه نمایند و برنامه‌ریزی خود را با خصوصیات جمعیت استفاده کننده از آن مطابقت دهند تا فرآیند برنامه ریزی آنان در طولانی مدت جوابگو باشد.

از آنجا که هر نوع تصمیم‌گیری، حاصل از برداشت‌های اجتماعی - فرهنگی است، برنامه‌ریزان باید شناخت بیشتر و بینش کاملی از وضعیت سالمندان داشته باشند. آگاهی از نحوه‌ی گذران اوقات فراغت آنان باعث دستیابی به نیازهای واقعی آنان شده و به برنامه ریزان کمک می‌نماید که با توجه به خواست و نیاز آنان برنامه‌ریزی نمایند.

پیشنهاد می‌گردد با توجه به اینکه میل به مطالعه، استفاده از فرهنگسرا و رفتن به سینما در بین سالمندان منطقه ۵ بیشتر از سالمندان منطقه ۳ می‌باشد و با در نظر گرفتن این نکته که در منطقه ۵ هیچ سالن سینمایی وجود ندارد و تعداد کتابخانه‌های عمومی (۳ کتابخانه) نیز کمتر از منطقه ۳ (با ۸ کتابخانه عمومی) می‌باشد، (آمار نامه شهرداری اصفهان، ۱۳۸۷: ۲۶۰-۲۵۷) جهت احداث و روان سازی و متناسب سازی استفاده سالمندان این منطقه پیش بینی‌ها و برنامه‌ریزی دقیق‌تری صورت گیرد. در بین سالمندان منطقه ۳ استفاده از مکان‌های مذهبی در اولویت قرار دارد شایسته است سازمان‌های متولی جهت استاندارد نمودن این مکان‌ها با وضعیت جسمانی آنان تمهیدات جدی‌تری بیندیشند.

پی‌نوشت:

- 1- M. Nolan
- 2- Rap s, Reynolds
- 3- Leung Ho Yin